
Ifjúságkutatás 2001 - Városi fiatalok az ezredfordulón
- Szekszárd -

Kivonat a kutatási beszámolóból

A városi ifjúságkutatás empirikus adatgyűjtésére önkitöltős kérdőívek segítségével 2001. tavaszán került sor. A szekszárdi 7-13 évfolyamos diákok a 8 oldalas, 216 kérdést tartalmazó kérdőíveket tanórákon töltötték ki. A megkérdezett diákok az alapsokaság (az összes 7-13 évfolyamos tanuló) 14 százalékát teszik ki, az 4827 tanulóból 694 fő válaszolt kérdéseinkre. A mintába kerülő osztályközösségeket az iskolák által közölt alapadatok alapján határoztuk meg, figyelembe véve az évfolyam és intézménytípus szerinti kvótákat, a specializációt valamint a nemek szerinti összetételt. Mivel több iskolában voltak az adatfelvétel idején hiányzó tanulók, a hiányzásból és az esetleges válaszmegtagadásból fakadó kismértékű torzulást az évfolyam és az iskolatípus szempontja szerinti matematikai-statisztikai súlyozással korrigáltuk. Súlyozás után a minta évfolyam és iskolatípus szerint pontosan reprezentálja a szekszárdi 7-13 osztályos diákokat. A vizsgálat a város 9 középfokú és 8 alafokú oktatási intézményére terjedt ki. A mintavételi hiba nagysága városi szinten +/- 2-4 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha minden 7-13 évfolyamos diákot megkérdeznénk a városban.

Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb háttér változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága. A jelenleg Szekszárdon tanuló 7-13 osztályos diákok 11 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett (1 százalékuknál azt sem), 50 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 27 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 12 százalék. Összevetve a városban helyben lakó illetve a bejárós

tanulók szüleinek képzettségi szintjét kiderül, hogy Szekszárd kulturális tőkében gazdagabb, mint a környező kistelepülések, mert míg a Szekszárdon lakó szekszárdi iskolások szüleinek 20 százaléka diplomás, s 33 százalékuk érettségizett, addig az alacsonyabb iskolázottsági szintű, hátrányos helyzetű környező településekről naponta bejáró tanulók szüleinek csak 7 százaléka diplomás. A szülő iskolai végzettsége - közvetve - jelentősen meghatározza, hogy a nyolcadikos tanuló milyen iskolatípusban tanul tovább, a képzettebb szülők gyerekei a magasabb képzettséget adó iskola felé orientálódnak. A gimnáziumokban tanuló diákok 42 százaléka diplomás, további 39 százaléka érettségizett családból került ki, míg a szakközépiskolások 60, a szakmunkások 59 százalékának szülei szakmunkások.

A családok szerkezetét tekintve a Szekszárdon tanuló diákok közül 48 százalék él mindkét szülőjével és testvérével, míg 9 százalék mindkét szülővel, de egyedüli gyermekként. Ehhez jön még 8 százalék, ahol a szűk családba a nagyszülők is beletartoznak. Mindent összevetve a vizsgált tanulók közel háromnegyedére (70 százaléka) lehet mondani, hogy nem csonka családban él (szándékosan nem a „rendezett” kifejezést használtuk, mivel rendezett családi életet csonka családban is lehet élni, míg a teljes család nem feltétlenül garancia erre). A csonka, sérült családban, vagy nem a két édes szülővel együtt lakó tanulók aránya valamivel átlag feletti a kollégisták között, a lefelé mobil tanulóknál, a gyenge tanulmányi eredményt elért diákoknál és szakiskolákban (38 százalék).

A családi élet legfontosabb színterei a hétköznapiak látszó események, közös programok, amikor a család élete a közösségben zajlik. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Megkérdeztük a diákokat, mennyire jellemző családjukra, hogy különböző alkalmakkor együtt vannak -e egymással, illetve, hogy egyes szülői magatartásformák mennyire jellemzőek náluk otthon. Ebből kiderül, hogy a diákok többsége tud kihez fordulni, bár szülei elég sokat aggódnak, ha nem kerülnek haza időben. A problémák megbeszélése már csak kevésbé jellemző és bár szerencsére igen ritka az alkohollal kínálás, valamint a fizikai bántalmazás, azt sem lehet elmondani, hogy a szülők vagy más családtagok gyakran kérdeznék ki a leckét. Ha a tanuló rossz jegyet visz haza, 11 százalékuk gyakran számíthat fejmosásra, s érdekes, hogy ez középiskolában már független az iskolatípustól. A szülők veszekedésének a tanulók egyötöde alkalmanként, 5 százaléka kifejezetten gyakran szem- és fültanúja. Ugyanakkor a lecke kikérdezése már az általános iskolásoknál sem divat (csupán egyharmaduk válaszolt igennel), s különösen nem az gimnáziumban.

A családi magatartásformákból klaszteranalízis segítségével különböző nevelési típusokat határoltunk le. Az első típus az engedékeny szülőké, akik egyfajta

nemtörődömséggel viseltetnek a gyermek iránt. Nem kérdezik ki a leckét, de nem is szidják őket meg rossz jegy esetén, nem szólnak bele a dolgaikba, éjszakára az átlagosnál gyakrabban engedik el és nem aggódnak, ha időben nincs otthon. Ezen szülők az átlagnál jellemzőbbek a fiúkra, a szakiskolásokra és a képzetlenekre, továbbá ők teszik ki a minta egyharmadát (34 százalék).

A második típus a kemény szülői stratégia, ahol az átlagosnál gyakrabban szólnak bele a diákok dolgaiba, a leckét ugyan nem kérdezik ki, de a szidás azonnal jön rossz jegy esetén. Az átlagosnál jellemzőbbek a családi viták, veszekedések, amelyek akár fizikai bántalmazásba is torkollhatnak. Emellett itt a családban nem jellemző a közös beszélgetés és a gyerek sem fordulhat a szülőkhöz, ha valami problémája van, már csak azért sem, mert ezek a szülők egyébként gyakran nincsenek otthon, és amikor otthon vannak az átlagnál nagyobb arányban veszekednek. Az ilyen szülők az átlagosnál nagyobb arányban vannak jelen a Szekszárdon helyben lakó diákok családjában és a szakmunkás szülőknél. A mintában került diákok közül minden huszadik családja ilyen.

A harmadik a féltő szülői típus, amely a diákok 62 százalékának családjára jellemző. Itt az átlagosnál gyakoribb a problémák megbeszélése, a gyerek is nagyobb bizalommal fordulhat a családhoz. Ők ugyanakkor az átlagosnál kevésbé engedik az éjszakázást, és sokkal jobban aggódnak, ha a gyerek nem ér haza időben. Itt az átlagosnál nagyobb arányban vannak magasabb iskolai végzettségű apák, jó tanulók lányok szülei és (nem meglepő módon) az általános iskolások családjai.

A válaszadó diákok negyede állította, hogy gond nélkül megélnék, 40 százalék családjának be kell osztani a keresetét, hogy kijöjjön belőle, 27 százalék nyilatkozott kisebb anyagi gondokról és 8 százalék állította, hogy ezek a gondok igen gyakoriak. Az anyagi helyzet megítélését százfokú skálára vetítve 61 pontot kapunk. Azok aránya, akik gond nélkül élnek a gimnáziumban a legnagyobb (35 százalék), míg anyagi gondokról a szakiskolások/szakmunkás tanulók vallottak a legmagasabb arányban.

A megkérdezett diákok 79 százaléka külön, saját szobában lakik otthon (további 15 százalékuk a testvérével lakik közös szobában), amelyben sokaknál saját hifi, TV is található. A megkérdezett diákok 46 százalékának van saját tévéje, további 12 százalékuknak csak a testvérével kell osztozkodnia rajta. A hangulat javításához további eszköz a saját CD lejátszó, amely a diákok felének áll rendelkezésére.

Saját vagy testvérével közösen használt számítógéppel a megkérdezett diákok 40 százaléka rendelkezik a városban, míg nálunk nagyon gyorsan elterjedt mobiltelefont a diákok közel a diákok fele (43 százalék) birtokolja. A leggyorsabb és egyik legmodernebb

kommunikációs csatorna az internet, illetve az elektronikus levelezés. A megkérdezett iskolások 23 százalékának van saját e-mail címe. A fogyasztói szokásokhoz, pénzforgalomhoz kapcsolódó jellemző, hogy átlagosan a tanulók egynegyedének önálló bankkártyája is van.

A vizsgált tanulók 23 százaléka rendszeresen dohányzik, további 14 százalékuk pedig alkalmanként gyújt rá. A tanulók 39 százaléka válaszolt úgy, hogy nem dohányzik, de már kipróbálta. Azok aránya, akik soha nem is próbálták, 24 százalék. A fiúk között valamivel magasabb a rendszeres dohányosok aránya, a lányok viszont az alkalmi dohányosok körében vannak hajszállal többen. Iskolatípus mentén tekintve, a kérdezett hetedikes-nyolcadikos általános iskolások körében 9 százaléknál rendszeres, illetve ugyanennyi alkalmankénti dohányos található. Kétszer ennyien dohányoznak a gimnazisták körében, s jóval többen a szakközépiskolában és a szakiskolákban. Míg a gimnazisták 34 százaléka dohányzik alkalmanként vagy rendszeresen, addig a szakközépiskolásoknál ez az arány 38, a szakiskolásoknál pedig 52 (!) százalék.

A magyar társadalomban a legelterjedtebb pszichoaktív szer, "drog" az alkohol. Ez érezhető a szekszárdi mintában is, ugyanis a vizsgált tanulók mindössze 14 százaléka nem ivott még soha alkoholt. Az általános iskola végzőseinél a rendszeres alkoholfogyasztók aránya (napi vagy heti rendszeresség) 1, az alkalmankénti ivóké 28, az absztinenseké 32 százalék, a középiskolában a rendszeresen ivók 4, az absztinensek 9 százalékban vannak jelen, s kétharmaduk alkalmanként iszik. Azok aránya, akik sosem ittak még alkoholt 24 százalék.

Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést, kiderül, hogy a rendszeresen alkoholt fogyasztó tanulók többsége férfi, míg a lányok körében az alkalmankénti ivók vannak egy kicsit felülreprezentálva. Az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy míg az középiskolák elsőseinek "csak" 50 százaléka iszik rendszeresen vagy alkalmanként, addig a másodikosainak már 73, a végzősöknek pedig 76 százaléka fogyaszt alkoholt. A legintenzívebb alkoholfogyasztás a kollégiumban lakó tanulókra jellemző.

A kérdezett középiskolások 12 százaléka rendszeresen, egyharmada, 36 százaléka alkalmanként szokott kávét inni. Azok aránya, akik kipróbálták ugyan, de nem fogyasztanak szintén 36 százalék. Az utóbbi években a fiatalok körében fokozatosan elterjedt egy másik értágító, serkentő hatású legális dopping szer, az energia ital. Az energia italt (pl. Red Bull, Pop, Izostar) a szekszárdi 7-13 osztályos tanulók 65 százaléka próbálta ki eddig, 2 százalékuk rendszeres, 28 százalékuk alkalmi fogyasztónak vallja magát e tekintetben.

A legális szereknél sokkal kevésbé elterjedt a kábítószeres fogyasztása. A kérdezett

tanulók 90 százaléka egyelőre nem próbált még ki semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószerrel. Megkérdezett tanulók egytizede már legalább egyszer kipróbálta valamelyik kábítószerrel, ezen belül 3 százaléka tekintheti magát alkalmi, a 1 százaléka rendszeres drogfogyasztónak - saját bevallása alapján. A valós arány azonban - feltételezhetően - ennél magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók fele (48 százalék) ismer olyan fiatalt, aki kábítószerrel fogyaszt, 26 százalékának a barátai körében is van drogos, s 16 százalékuk személyesen ismer olyan fiatalt, aki kábítószerrel árusít. Tapasztalataink szerint a kábítószerrel fogyasztó tanulók jelentős része a kormány szigorú büntetőpolitikájából fakadó törvénymódosítás óta (BTK szigorítás) rejtőzködve marad, még az anonim kérdőívekben sem vállalja drogfogyasztását, tudva, hogy jogilag is elítélhető cselekedetről van szó.

Érdeemes megnézni, hogyan alakul a szekszárdi tanulók kábítószerrel való kapcsolata az életkor dimenziójában. Jól mérhető, hogy mind a fogyasztás, mind pedig a terjesztés tekintetében aktívabbá válik a kapcsolat az életkor emelkedésével. A kábítószer kipróbálását tekintetve az 6 százaléknál bevallott 13-15 éves fogyasztó a nagykorúság elérésére 16 százalékra nő, azok aránya akik tudnak arról, hogy barátjuk fogyasztó, közel megháromszorozódik. A leglazább kapcsolat az "ismer fogyasztót" kategória. Azon tanulók aránya, akik ismernek kábítószerrel fogyasztó fiatalt a 13-15 éveseknél még "csak" 35 százalék, a középiskola végzőseinél már 54 (!) százalék.

Az engedékeny, valójában nemtörődöm szülők gyermekei körében a legmagasabb az egyes egészségkárosítási szerekkel élők aránya. Emellett az is érdekes, hogy a kemény (bár sokszor igazságtalan) nevelési stratégia e tekintetben sem hozza meg az eredményét, hiszen az egyes szerekkel élők aránya nem vagy csak alig alacsonyabb, mint a féltő szülők gyermekei körében.

A szekszárdi diákok egyötöde szemüveges, 19 százalékuk szenved valamilyen allergiától, 18 százalékuk lúdtalpas és 27 százalékuknak - saját bevallásuk alapján - rossz testtartása van. Ez utóbbiak aránya különösen magas a lányoknál, akik között egyébként több a szemüveges és az allergiás is.

A diákok kevesebb mint fele (41 százalék) minden nap, 41 százalékuk csak hétfőente szokott otthon, elindulás előtt reggelizni, közel egyötödük pedig soha sem reggelizik. Az életkor emelkedésével egy kicsit csökken a naponta otthon reggelizők aránya, ellenben a szülő iskolai végzettségnek emelkedése pozitívan befolyásolták a válaszokat. A megkérdezett tanulók 11 százaléka sportol napi rendszerességgel az iskolai tanórán kívül, további 24 százalék hetente többször mozog. Heti rendszerességről 21 százalék nyilatkozott. Azok aránya akik soha nem sportolnak saját bevallásuk szerint 17 százalék.

Szekszárdon több mint húsz különböző sportágat űzhetnek szervezett keretek között a város fiataljai. A fiúk legnagyobb arányban kerékpározni, horgászni és focizni járnak (29-34 százalék), de az asztalitenisz, a természetjárás, az úszás, a kosárlabda és a sakk is több mint 10 százalékkukat fejleszti. A lányok körében a kerékpározás a legnépszerűbb, 41 százalékkuk űzi alkalmanként ezt a sportágat. Ezen kívül csak a természetjárás és az úszás kapott 10 százaléknál nagyobb említési arányt. Arról is kérdeztük a tanulókat, hogy melyek azok a sportágak, amelyeket sem a múltban űzték, sem pedig a jelenben nem űzik, ám a jövőben tervezik, hogy kipróbálják. A fiúk egyötöde a kick boxot, illetve a bokszt megjelölte, de a karate említése is 10 százalék fölötti volt. Ezen kívül a fiúk 12-15 százaléka próbálná ki a tekét, az íjászatot, a természetjárást és a teniszt. A lányok közel egyharmada (28-29 százalék) mondta, hogy tervezi kipróbálni a modern táncot, az aerobicot illetve a lovas sportot, egynegyedük a teniszt említette, de 10 százaléknál többen tervezik a jövőben kipróbálni a természetjárást, az úszást, a kick boxot, a kosárlabdát, a modellezést, az asztaliteniszt, a tekét, a karatét, a horgászatot és az amatőr rádiót.

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint. A fiatalok által leggyakrabban látogatott intézmények a város sörözői, pizzériái, de a kávézók, teázók és a diszkók is kedvelt találkozó és szabadidő eltöltési helyszínei a szekszárdi iskolásoknak. Gyorséttermekben (melyek nemcsak étkezési, hanem találkozási célokat is szolgálnak) minden tizedik szekszárdi iskolás kifejezetten gyakran, heti rendszerességgel megfordul. Viszonylag sokan említették a könyvtárat is, bár itt azért figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami nem feltétlenül szabadidős tevékenység a fiatalok szemében.

A szabadidős érdeklődési minták és a különböző intézmények látogatási gyakoriságát együtt elemezve a válaszadó diákokat négy csoportokba soroltuk. Az első klaszter az otthon ülőké. Ők a tévé, videó mellett elsősorban számítógépezéssel vagy olvasással töltik az idejüket, nem nagyon járnak szórakozó helyekre, nemigen sportolnak és a közösségi találkozási pontokat (teázók, sörözők, mozi, klubok, játéktermek stb.) is kerülik. A klaszter társadalmi összetételéről elmondható, hogy többségében lányok, köztük átlagon felül található a helyben lakó, szekszárdi tanulók, az általános iskolások (akiket még alacsonyabb arányban engednek el otthonról), a jobb tanulók és a szülő nevelési stratégiája szerint féltő szülők gyermekei között.

A második klaszter az "bulizósoké". Itt a klaszter nevében is benne van a legfőbb tulajdonsága, az aktív, bulizós élet: az ide tartozó fiatalok bár sokat tévéznek és interneteznek, gyakran járnak gyorséttermekbe, sörözőkbe, pizzériákba, szeretnek szórakozni (disco, mozi,

színház). Ezzel együtt is az átlagot meghaladó mértékben olvasnak, és nem vetik meg a mozgást sem. Szenzoros inger kereső alapállás jellemzi őket, keresik a közösségi formákat. Szüleik legalább érettségizettek, ők maguk is érettségit adó iskolákban (gimnázium, szakközépiskola) találhatóak meg leginkább, s átlagon felül vannak a 16-17 éves korosztályban. Szüleik inkább engedékenyek. A vizsgált populáció 40 százaléka ide tartozik.

A harmadik klaszter a "sportosoké". Mozgás, sport szempontjából ők a legaktívabbak, de nemcsak úzni, hanem nézni is szeretik a sporteseményeket, sportrendezvényeket. Ezzel párhuzamosan olvasni nem nagyon olvasnak, a számítógéppel és a virtuális világgal nincs kapcsolatuk, s körükben átlagos a szórakozóhelyek látogatottsága. Ez alól csupán a játéktermek képeznek kivételt, melyet jobban preferálnak. Az ide tartozó fiatalok elsősorban gyengébb tanulmányi eredményt produkáló szakiskolások, akik alacsonyabban kvalifikált családban élnek, de mobilitás szempontjából felfelé mobilak és szüleik körében felül vannak reprezentálva a féltő nevelési stratégiát alkalmazók.

Az utolsó klaszter a "unatkozóké", az ő ismertetőjegyük, hogy - a tévézést leszámítva - valamennyi szabadidős tevékenységi mód iránt kevésbé érdeklődnek mint a többiek és nincs kiemelt szabadidős preferenciájuk. Szüleik között sok a teljesen képzetlen előfordulási arányuk az átlagnál nagyobb a szakiskolákban, a csonka családok gyermekénél és a 18 éven felüliek között.

A diákok az egyik legnagyobb elektronikus médiafogyasztók. A szekszárdi 7-13 osztályos tanulók egy átlagos hétköznap 164 percet töltenek a tévé előtt, ez hétfőtől péntekig több mint 13 órát jelent. Egy átlagos hétvégi napon 263 percet, közel négy és fél órát töltenek a képernyő előtt. Ha mindent összeadunk egy átlagos tanuló egy héten 22.6 órát, azaz a hét 168 órájának 13 százalékát tölti tévénézéssel. Mindössze a diákok két százaléka nyilatkozta, hogy nem tévéznek.

A tévéképernyők mellett a számítógép is egyre inkább meghatározó elemmé válik a fiatalok szabadidő-eltöltési szokásaiban és információ szerzési stratégiájukban. Itt már 42 százalék volt azok aránya, akik semennyi időt nem töltenek a számítógép képernyője előtt iskolán kívül, a többiek viszont napi 99 percet ülnek a gép előtt. Hozzá kell venni, hogy a diákok 41 százalékának otthonában van saját vagy testvérével közösen használt számítógép, ugyanakkor nem mindenki használja rendszeresen. Van egy 15 százalékos réteg, akiknek ugyan otthon nincs gépe, de máshol talál (átlagban napi egyórányi) számítógépezési lehetőséget valahol. Akinek egyébként van saját számítógépe, az napi 123 percet is eltölt mellette.

A városi önkormányzat hetilapját a Szekszárdi Vasárnapot az általános iskolások 62, a

középiskolások 34 százaléka olvassa alkalmanként vagy rendszeresen. Ugyanakkor, ha ezt az adatot nem a teljes populációra vetítjük, hanem csak a Szekszárdon lakó diákokra, akkor magasabb ismertséget és olvasottságot mérhetünk, a helyben lakó középiskolás diákok 30 százaléka rendszeresen, további 47 százaléka alkalmanként olvassa a lapot (csupán 4 százalékuuk nem ismeri).

A városi tévé műsorait a tanulók 40 százaléka soha sem, 42 százaléka csak alkalmanként nézi. A legnépszerűbb helyi elektronikus médium a két rádióadó, a tanulók háromnegyede rendszeresen vagy alkalmanként hallgatja műsorait. A két rádióadó között jellemző eltérés, hogy míg az Antrit Rádió műsorait a diákok 53 százaléka rendszeresen hallgatja, addig a Rádió Aliscát csak 38 százalékuuk, ugyanakkor az alkalmankénti hallgatók közül az Alisca tudhat egy kicsivel többet magáénak a korosztályból.

Egyenlőre nem jellemző, hogy az internet a tanulók napi használati eszköze lenne, mindössze 5 százalékuuk internetezik napi rendszerességgel. Böngészni hetente 21, ennél ritkábban 33 százalékuuk böngészik a weben, e-mailt 5 százalékuuk naponta, 12 százalékuuk hetente, 34 százalékuuk pedig ennél ritkábban ír, vagy fogad. A chat szolgáltatást mindösszesen 45, az ftp szolgáltatásokat pedig 20 százalékuuk veszi igénybe, elsősorban havi rendszerességgel. Mindent összevetve a legnépszerűbb internetes szolgáltatás a webes böngészés, a szekszárdi 7-13 osztályosok kétharmada használta már, ugyanakkor rendszeres internet használónak 33 százalékuuk minősíthető.

Az iskolai diákönkormányzat elnökét, vezetőjét a szekszárdi tanulók kétharmada, 68 százaléka ismeri, de túlnyomó többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan fiataalt, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni, mindössze a tanulók 5 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Erre csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselek állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulóknak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait városi szinten hasonlóan alacsony arányt találunk, mindössze a fiatalok 10 százaléka mondta, hogy felkereste már valamilyen problémával a diákönkormányzati képviselőjét, azaz osztályonként 3 fő.

A megkérdezett középiskolások 5 százaléka tagja valamilyen hobbi egyesületnek, ami összevetve az országos adatokkal átlagosnak tekinthető. Egyháznak, vallási csoportnak jelenleg a 7-13. osztályos tanulók 6 százaléka tagja, ifjúsági szervezethez 2 százalékuuk tartozik.

A vizsgált tanulók véleménye alapján egyáltalán nem, vagy csak egy kicsit ismeri az

önkormányzat azt, hogy mit szeretnének a városban élő fiatalok, s csupán a teljes korosztály egyharmada vélte úgy, hogy nagyrészt ismerik a képviselők, önkormányzati szakemberek a fiatalok igényeit, szándékait.

A megkérdezettek 56 százaléka nevezett meg olyan dolgot, amire büszke, viszont ennél egy kicsit kevesebben (53 százalék) szégyelltek valamit a településen. A büszkeség tárgyai alapvetően a parkokra, környezeti szépségre, a sportcsarnokra és a város borkultúrájára fókuszálnak, míg a tanulók leginkább a roma etnikumot, az utcai koszt, szemetet és a szórakozóhelyek, üzletek hiányát szégyellik.

A fejlődés és az eredmények ellenére a tanulók megosztottak abban a kérdésben, hogy a jövőben szeretnének-e Szekszárdon lakni, élni. A jövőben egyáltalán nem akar Szekszárdon lakni az itt tanuló fiatalok 26 százaléka, inkább nem akar 25 százalékuk, inkább szeretne itt lakni 22 százalékuk, s mindössze 9 százaléknyi fiatal ragaszkodik a városhoz (18 százalékuk bizonytalan). A jelenleg is Szekszárdon lakó fiatalok 53 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem nagyon kíván a települést változtatni, itt élne a jövőben is - legalábbis egy ideig. A bejárós és a kollégista tanulókat ugyanakkor nem sikerül a városnak megfogni, megtartani, csupán 16-17 százalékuk tervezi, hogy a jövőben beköltözne Szekszárdra, s ugyanennyien bizonytalanok e tekintetben.

A megkérdezett fiatalok megosztottak abban, hogy a város fejlődik-e. 38 százalék inkább fejlődőnek látja Szekszárdot, mint hanyatlónak, ez utóbbit csak 10 százalékuk állította. Egyharmaduk sem fejlődőnek, sem hanyatlónak nem véli a várost, míg 14 százalék nem tudta ezt eldönteni. Aki fejlődőnek látja a várost, azok 43 százalékban a jövőben is itt élnének, ugyanakkor akik szerint a város inkább hanyatló, 68 százalékban biztosak abban, hogy nem lagnának Szekszárdon. Megkérdeztük azt is, hogy ha lehetőségük lenne rá, melyik magyar településen élnének felnőtt korukban a fiatalok.

A kérdőívben foglalkoztunk a szekszárdi diákok környezeti kérdésekhez való viszonyával, a tanulók környezettudatával is. Arra vártunk választ, hogy hatféle klasszikus környezetterhelést, környezeti problémát (levegő, por, zaj, szemét, élővizek, talaj) tekintve Szekszárd vajon jobb helyzetben van-e, mint az országos átlag. Ennél a kérdésnél az is informatív, hogy a tanulók 26-36 százaléka nem tudott válaszolni. Az értékelhető választ adó diákok közül is a relatív többség úgy nyilatkozott, hogy szerintük a szekszárdi környezeti helyzet megegyezik az országos helyzettel, nem lát lényeges eltérést. Ha csak azokat nézzük, akik érzékelnek, látnak eltérést, a levegő, a zajártalom, a vízminőség és a por esetében egy kicsit többen vannak, akik jobbnak tartják a város helyzetét az országos állapotnál, a talaj tekintetében megegyezik a negatív és a pozitív eltérést érzékelők aránya, s szemét kérdésében

többen látják rosszabbnak a helyzetet, mint jobbnak.

A tanulók többsége a lelki állapotára vonatkozó negatív jellemzőket általában nem érezte magára nézve igaznak, ugyanakkor a vizsgált 7-13. évfolyamosok harmada kisebb nagyobb intenzitással, de küszködik valamilyen lelki problémával. A diákok fele nyilatkozott úgy, hogy gyakran idegeskedik 28 százaléka érzi néha úgy, hogy senkinek sincs rá szüksége. A gátlásossággal 30 százaléuk, a magány érzetével 32 százaléuk, félelemérzéssel pedig minden negyedik tanuló küzd több kevesebb rendszerességgel. Az alvászavar 16 százaléuknál jelentkezik. Külön vizsgálva az általános iskolásokat és a középiskolásokat megállapítható, hogy a középiskolásokat magasabb arányban jellemzik a pszichés problémák.

Ha összevonnjuk a pszichés problémákat (félelemérzés, magány, gátlások, alvászavar, idegesség, feleslegesség érzése) egy közös változóba, akkor megdöbbentő, hogy 89 százaléknál találtunk legalább egy itemet, 58 százaléknál minimum kettőt, s a tanulók harmadánál három vagy több pszichés probléma alkalmankénti vagy gyakori előfordulását regisztráltuk. A lelki problémákkal szignifikánsan magasabb arányban küszködnek a lányok, a kollégisták, a szakközépiskolások, nagyon gyenge és a jeles tanulók, a kemény szülők gyermekei valamint a szabadidős preferencia szerint unatkozó diákok.

A tanulók problémáikkal több segítő intézményhez is fordulhatnak a városban. Ennek ellenére igen alacsony azok aránya, akik igénybe veszik az intézményes segítő hálózat szolgáltatásait. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mivel a vizsgált 7-13. osztályos korosztály lélekszáma közel 5 ezer fő, a néhány százalékos említési arány is több száz tanulót jelent a városban. A legtöbb tanuló által megkeresett intézmény, a Polip Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, melyet a megkérdezettek 7 százaléka egyszer, 3 százaléka többször is megkereste már.

Az értékrend fontos összetevője, hogy egyes deviáns cselekedeteket hogyan ítélnék meg a fiatalok, különösen akkor, ha azokat esetleg kortársaik, barátaik követik el. Az általunk felsorolt cselekedetek közül a fiúk és a lányok is az autólopást, a kábítószer árusítást és a hamis tanúrást ítélték el legnagyobb arányban, a cselekedet súlyossága meghaladja a 60 pontot. Ezen kívül a lányoknál ebbe a tartományba esik az abortusz és az illegális szoftverhasználat is. Az el nem ítélandó cselekedet között van a közlekedési kihágás, a puskázás és a szüzesség korai elvesztése, valamint a fiúknál az iskolai lógás és a tiltott helyen való dohányzás is.

A tanulók többsége fontosabbnak tartja a megfelelő anyagi háttérrel és az gazdagságot mint a szabadidőt, a diákok kétharmada ha választhatna, inkább a több pénzt és nem a több szabadidőt választaná. A karrier vagy család közötti választás szintén sok embernek -

különösen nőnek - okoz problémát. A megkérdezett szekszárdi diákok 79 százaléka ebben a relációban inkább a boldog családi életet választaná. A lányok között egy kicsit magasabb azok aránya akik, nem áldoznák fel a családi életet a karrierért (83 százalék), míg a fiúk 27 százaléka egyértelműen a karrier mellett voksol. Végezetül egy harmadik elképzelt választási helyzet elé is állítottuk a válaszolókat, arra kértük őket nyilatkozzanak, ha választaniuk kellene hogy egy modern nagyvárosban vagy a természetes környezetben lévő kis településen éljenek, hogyan döntenének. Ebben a tanulók megosztottak, 59 százalék inkább a nyugodtabb, tisztább kisebb települést választaná, míg a tanulók 41 százaléka a modern nagyváros mellett döntene annak minden előnyével és hátrányával együtt.

A korrelációs elemzés kimutatta, hogy a három dichotóm választás nem független egymástól, aki a pénzt választja az nagyobb valószínűséggel választja a karriert a családdal szemben, s életét inkább egy modern nagyvárosban képzelel el. A klaszteranalízis során pontosítani lehetett azon tanulók körét, akik a jövőre vonatkozó tervüket tekintve inkább karrier orientáltak (41 százalék), illetve azokat, akik inkább családközpontúnak minősíthetők (59 százalék). A legtöbb karrier orientált gyerek a szakközépiskolákban (47 százalék) és szekszárdi lakosú tanulók között (53 százalék) van. Ugyanakkor intő jel, hogy a karrier orientált diákok körében már most intenzívebb egészségkárosítási szokás mérhető, mint a családközpontú tanulóknál, s a pszichés problémákat jelző index értéke is magasabb körükben. A karrier orientált tanulók egyébként heti átlagban másfél órával többet is tévéznek mint a családközpontúak.

Amikor a mostani középiskolás korosztály nagy része belép a munkaerőpiacra várhatóan Magyarország már tagja lesz az Európai Uniónak, s ezáltal a fiatalok előtt szélesebbre nyílik a külföldi karrierlehetőség. Ezzel tisztában vannak a tanulók is. A megkérdezett diákok többsége egyetért azzal, hogy amint csak lehet, az országnak csatlakoznia kell az Európai Unióhoz, bár nem szabad elfelejteni a 13 százaléknyi ellenzőt, és a válaszadók további egyharmadát, akik nem tudtak véleményt nyilvánítani. Jellemző, hogy az ellenzők aránya mindegyik szubpopulációban 7-15 százalék körüli, s ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy a tanulók eltérő támogatási aránya nem az ellenzés vagy támogatás, hanem a tanácsstalanság vagy támogatás közötti választás különbözőségéből fakad, s minél képzetesebb, magasabb státuszú családról van szó, minél nagyobb karrier lehetőség van a tanuló előtt, annál biztosabban támogatja a csatlakozást (véltetően a saját életre való - feltételezett - pozitív hatása miatt). Amikor azt kérdeztük, hogy a válaszadó saját életére az EU csatlakozás inkább pozitív vagy negatív hatással lesz, akkor a tanulók felé (51 százalék) pozitív hatásról számolt be, 13 százalék negatívról, míg minden harmadik diák szerint a

csatlakozás nem lesz hatással az ő életére.

A középiskola választással nem dönt el végérvényesen a szakmaválasztás, számos lehetőség van a továbbtanulásra. A vizsgált tanulók döntő többsége élni is kíván valamilyen továbbtanulási lehetőséggel, 60 százalékuk biztos abban, hogy tovább szeretne, tanulni, s nagyjából azt is tudja mi lesz a következő állomás, további 18 százalékuk pedig úgy nyilatkozott, hogy szeretnének továbbtanulni jelenlegi iskolájuk befejezése után, ám még nem döntötték el, hogy hol, milyen irányban. A továbbtanulás kérdésében teljesen bizonytalanok aránya 14 százalék, s mindössze a megkérdezett diákok 8 százaléka véli úgy, hogy befejezi mostani iskoláját és rögtön kilép a munkaerőpiacra.

A gimnazisták és a szakközépiskolások 93-98 százaléka, a szakmunkás tanulóknak 77 százaléka tervezi úgy, hogy valamikor meg kívánja szerezni az érettségi bizonyítványt. Mivel nem teljesen merevek az egyes iskolatípusok, a szakközépiskolások egynegyede úgy gondolja, nem ártana egy szakmunkás bizonyítvány sem, de döntő többségük vagy technikus, vagy felsőfokú esetleg mindkét papír megszerzést vette tervbe. Érdekes, hogy a szakiskolások negyede érettségi utáni technikus képzésbe kapcsolódna be, illetve 17 százalékuk egyenesen a diplomát tűzte ki célul. Hogy ezek a tervek mennyire reálisak, az más kérdés, de a pályaelképzelések között mindenképpen számolni kell azzal a ténnyel, hogy a diákok túlnyomó része felismerte azt, hogy a kitörés és a biztos egzisztencia egyik kulcsa a minél magasabb kvalifikáció megszerzése.